

FIȘA DISCIPLINEI

Istoria și spiritualitatea Bizanțului I

Anul universitar 2026–2027

1. Date despre program

1.1 Instituția de învățământ superior	Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca
1.2 Facultatea	Facultatea de Teologie Ortodoxă
1.3 Departamentul	Teologie ortodoxă
1.4 Domeniul de studii	Teologie
1.5 Ciclul de studii	Licență
1.6 Programul de studiu / Calificarea	Teologie Pastorală
1.7. Forma de învățământ	Învățământ cu frecvență

2. Date despre disciplină

2.1 Denumirea disciplinei	Istoria și spiritualitatea Bizanțului I			Codul disciplinei	OLR7773
2.2 Titularul activităților de curs	Lect. univ. dr. Mihail Mitrea				
2.3 Titularul activităților de seminar	Lect. univ. dr. Mihail Mitrea				
2.4. Anul de studiu	I	2.5. Semestrul	II	2.6. Tipul de evaluare	Examen
2.7. Regimul disciplinei	Obligativu		2.8. Tipul disciplinei	Disciplină de specializare (DS)	

3. Timpul total estimat (ore pe semestru al activităților didactice)

3.1 Număr de ore pe săptămână	2	din care: 3.2 curs	1	3.3 seminar	1
3.4 Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5 curs	14	3.6 seminar	14
Distribuția fondului de timp pentru studiul individual (SI) și activități de autoinstruire (AI)					ore
Studiul după manual, suport de curs, bibliografie și notițe (AI)					6
Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					6
Pregătire seminare/ laboratoare/ proiecte, teme, referate, portofolii și eseuri					4
Tutoriat (consiliere profesională)					2
Examinări					2
Alte activități					2
3.7 Total ore studiu individual				22	
3.8 Total ore pe semestru				50	
3.9 Numărul de credite				2	

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1 de curriculum	• Cunoștințe privind fenomenul educațional
4.2 de competențe	• Operare pe calculator (minimal: Office, Internet)

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1 de desfășurare a cursului	- Frecventarea cursului în proporție de cel puțin 75% - Participare activă și lectura bibliografiei recomandate
5.2 de desfășurare a seminarului/laboratorului	- Frecventarea seminarului în proporție de cel puțin 75% - Participare activă și lectura bibliografiei recomandate - Elaborarea și susținerea temelor planificate la termen. Nu sunt acceptate lucrările care nu sunt elaborate în conformitate cu exigențele și metodologia de elaborare și expunere a unei lucrări științifice (studierea temei pe baza bibliografiei indicate și expunerea cu respectarea metodologiei citării). Pentru predarea cu întârziere a temelor de seminar, acestea vor fi depunctate cu 0.5 puncte/zi de întârziere.

6.1. Competențele dobândite în urma absolvirii programului de studii (se preiau din planul de învățământ)¹

Competențe profesionale	
Codul competenței	Competență
CP2	Publică lucrări de cercetare academice <i>Publish academic research papers</i>
CP10	Comunică constatări științifice <i>Communicate scientific findings</i>
Competențe transversale	
Codul competenței	Competență
CT2	Sintetizează informații <i>Synthesize information</i>

6.2. Rezultatele învățării specifice programului de studii (se preiau din planul de învățământ)²

Rezultatele învățării vizate prin disciplină		
Codul competenței	Cunoștințe și înțelegere (Knowledge and understanding)	Abilități academice specifice (Specific academic skills)
CP2	2. Studentul cunoaște principiile cercetării academice aplicate studiilor biblice și teologice <i>2. The student knows principles of academic research applied to biblical and theological studies</i>	2. Studentul elaborează lucrări folosind surse teologice, istorice și misionare relevante <i>2. The student prepares papers using relevant theological, historical, and missionary sources</i>
CP10	10. Studentul cunoaște formele de comunicare a rezultatelor cercetării teologice <i>10. The student knows forms for communicating theological research findings</i>	10. Studentul prezintă concluzii științifice privind Scriptura, istoria și doctrina Bisericii <i>10. The student presents scientific conclusions concerning Scripture, Church history, and doctrine</i>

8. Conținuturi

8.1 Curs	Metode de predare - învățare	Observații ³
1. <i>Prolegomena</i> . Ce este Bizanțul? (geografie, periodizare, moștenire, distorsionări moderne, Bizanțul și Europa, surse, istoriografie, <i>instrumenta</i>)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
2. Dioclețian și puterea celor patru (<i>tetrarhia</i>)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
3. Amurgul zeilor: Constantin cel Mare și citoria Imperiului Roman de Răsărit	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
4. Constantin cel Mare și Constantinopolul: program de construcții (e.g., Forul și Coloana lui Constantin)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
5. Urmașii lui Constantin cel Mare. Iulian Apostatul și șansa unui imperiu păgân. Diastola creștinismului	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	

¹ Se vor prelua din Planul de învățământ al programului de studii acele competențe profesionale și/sau transversale la dezvoltarea cărora contribuie disciplina pentru care se elaborează fișa disciplinei. Pentru fiecare competență se va prelua întregul enunț, inclusiv codul competenței, cu formularea care apare în planul de învățământ, fără modificări. Dacă nu se preia nici o competență din oricare din cele două categorii, se șterge linia din tabel aferentă acelei categorii.

² Se menționează rezultatele învățării specifice programului de studiu la dezvoltarea cărora contribuie disciplina pentru care se elaborează fișa. Enunțurile, preluate fără modificări din Planul de învățământ în funcție de tipul disciplinei (DF/DS/DC) se trec în dreptul competenței asociate.

³ De exemplu aspecte organizatorice, recomandări pentru studenți, aspecte specifice legate de curs/seminar cum ar fi invitarea unor practicieni în domeniu etc.

6. De la Teodosie cel Mare la Zeno: armata și “marionetele”. Teodosie al II-lea. Marcian. Căderea Imperiului Roman de Apus (476)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
7. Către ‘Epoca de Aur’ a Bizanțului: de la Anastasie la Iustinian I. Iustin I în umbra nepotului	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
8. De ce este Iustinian I cel mai faimos împărat bizantin? Răscoala Nika (532)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
9. Iustinian I - broker religios. Mărturii în piatră ale viziunii imperiale: Hagia Sophia, <i>Augustaion</i> , <i>Apostoleion</i>	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
10. Urmașii lui Iustinian I. Adversari redutabili: avari, longobarzi, perși	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
11. Domnia lui Heraclie. Imperiul în fața Potopului: Ultimul Mare Război al Antichității (Bizanț vs. Persia)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
12. O lume în transformare. Ascensiunea Islamului (califatul arab). Mahomed și Islamul	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
13. 667–669: primul asediu arab al Constantinopolului. Instabilitate și anarhie politică (695–717)	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	
14. Recapitulare și considerații finale	prelegere, descoperire dirijată, discuție colectivă	

Bibliografie obligatorie:

Gregory, Timothy E. *O Istorie a Bizanțului*, trad. Cornelia Dumitru. Iași: Polirom, 2019.

Telea, Marius. *Istoria și spiritualitatea Imperiului Bizantin*. Vol. 1: *Istoria Imperiului Bizantin*. Alba-Iulia, Reîntregirea, 2021.

Bibliografie opțională:

Ahrweiller, Hélène. *Ideologia politică a Imperiului Bizantin*, trad. Cristina Jinga, postfață de Nicolae-Șerban Tanașoca. București, Editura Corint, 2002.

Alexakis, Alexander și Dimitrios S. Georgakopoulos (eds.). *Kalligraphos: Essays on Byzantine language, literature and palaeography: from Byzantine historiography to post-Byzantine poetry. Festschrift in honour of Ioannes Mavromatis*. Berlin, De Gruyter, 2023.

Allen, Pauline, Neil Bronwen. *Greek and Latin Letters in Late Antiquity The Christianisation of a Literary Form*. Cambridge, Cambridge University Press, 2020.

Andea, Avram. *Sinteză de istorie bizantină*. Timișoara, Editura Mirton, 1995.

Angelov, Dimiter. *Imperial Ideology and Political Thought in Byzantium (1204–1330)*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007.

_____. (ed.). *Church and Society in Late Byzantium*. Kalamazoo, Mich., Medieval Institute Publications, 2009.

_____. *The Byzantine Hellene The Life of Emperor Theodore Laskaris and Byzantium in the Thirteenth Century*. Cambridge, Cambridge University Press, 2019

Angold, Michael. *The Cambridge History of Christianity*. Vol. 5: *Eastern Christianity*. Cambridge, Cambridge University Press, 2006.

Anna Comnena. *Alexiada*, vol. I-II, trad. Marina Marinescu, prefață, tabel cronologic și note de Nicolae-Șerban Tanașoca. București, Editura Minerva, 1977.

Armbruster, Adolf. *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, ed. a II-a. București, Editura Enciclopedică, 1993.

Asbridge, Thomas. *Cruciadele. Istoria războiului pentru eliberarea Pământului Sfânt*, traducere de Cornelia Dumitru și Miruna Andriescu. Iași, Polirom, 2018.

Athanasiadis, Tasos. *Fiul Soarelui: viața împăratului Iulian Apostatul*. București: Meronia, 1998.

Auzépy, Marie-France. *L'Iconoclisme*. Paris, Presses Universitaires de France, 2006.

Barbe, Dominique. *Irina, împăratul Bizanțului*, trad. Ion Doru Brana, prefață de Sebastian-Laurențiu Nazăru. București, Editura Nemira, 2013.

Barbolovici, Vasile Alexandru. *Conciliul de la Ferrara-Florenta (1438-1439)*. Academia Română, 2019.

Bardill, Jonathan. “A New Temple for Byzantium: Anicia Juliana, King Solomon, and the Gilded Ceiling of the Church of St. Polyeuktos in Constantinople.” În W. Bowden, A. Gutteridge, C. Machado (ed.), *Social and Political Life in Late Antiquity*. Leiden, Brill, 2006, 339–370.

- _____. *Constantine, Divine Emperor of the Christian Golden Age*. Cambridge, Cambridge University Press, 2011.
- Barnea, Ion, Octavian Iliescu. *Constantin cel Mare*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982.
- Barnes, Timothy. *Constantine. Dynasty, Religion and Power in the Later Roman Empire*. Malden, MA, Blackwell, 2014.
- _____. *Constantine and Eusebius*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1981.
- Bassett, Sarah. *The Urban Image of Late Antique Constantinople*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- Baynes, Norman H. *Constantine the Great and the Christian Church*. Oxford: Oxford University Press, 1977.
- Băbuș, Emanoil. *Bizanțul între Occidentul creștin și Orientul islamic (secolele VII-XV)*. București, Editura Sophia, 2006.
- _____. *Bizanț și Islam în Evul Mediu*. București, Editura Sophia, 2003.
- _____. *Bizanțul. Istorie și spiritualitate*. București, Editura Sophia, 2010.
- _____. *Bizantini, latini și musulmani în perioada cruciadelor*. București, Editura Sofia, 2016.
- Bănescu, Nicolae. *Istoria Imperiului Bizantin*, vol. 1: 313–610. București, Editura Anastasia, 2000.
- _____. *Istoria Imperiului Bizantin*, vol. 2: 610–1081. București, Editura Anastasia, 2003.
- _____. *Chipuri din istoria Bizanțului*. București, Editura Albatros, 1971.
- Beck, Hans-Georg. *Kirche und theologische Literatur im byzantinischen Reich*. Munich, Beck, 1959.
- _____. *Erotikon bizantin: ortodoxie, literatură, societate*, trad. Mihai D. Grigore. București, Editura Nemira, 2011.
- _____. *Istoria Bisericii Ortodoxe din Imperiul Bizantin*, trad. Vasile Adrian Carabă. București, Editura Nemira, 2012.
- Beihammer, Alexander, Maria Parani, Christopher D. Schabel (eds.). *Diplomatics in the Eastern Mediterranean 1000–1500: Aspects of Cross-Cultural Communication*. Leiden, Brill, 2008.
- Benga, Daniel. *Cred, mărturisesc și aștept viața veșnică. O istorie teologică a Simbolului Niceo-Constantinopolitan*. București: Editura Basilica, 2013.
- Benoit-Meggenis, Rosa. *L'empereur et le moine: les relations du pouvoir impérial avec les monastères à Byzance (IXe-XIIIe siècle)*. Lyon, MOM Éditions, 2017.
- Betancourt, Roland. *Performing the Gospels in Byzantium Sight, Sound, and Space in the Divine Liturgy*. Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
- Bidian, Mircea Dinu. "Primele două exiluri ale Sfântului Teodor Studitul (759-826)." *Tabor*, anul III, nr. 12 (2010): 10-24.
- _____. "Căsătoriile și adulterul împăratului bizantin Constantin al VI-lea (780-797)." *Tabor*, anul III, nr. 8 (2009).
- Bianconi, Daniele. "La controversia palamitica. Figure, libri, testi e mani." *Segno & Testo* 6 (2008): 337–376.
- _____. "'Gregorio Palamas e oltre'. Qualche riflessione su cultura profana, libri e pratiche intellettuali nella controversa palamitica." *Medioevo greco. Rivista di storia e filologia bizantina* 5 (2005): 93–119.
- Bielawski, Maciej. *Monahismul bizantin*, trad. Andrei Mărcuș. Târgu Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2007.
- Biserică și Stat: perspective teologice și istorice. Studii în memoria Părintelui Profesor Adrian Gabor*, coord. V.-A. Carabă, S.-L. Nazăru, I.-A. Tudorie. Brăila, Editura Istros, 2019.
- Blanchet, Marie-Hélène. "L'élection du patriarche à Byzance à la fin du Moyen Âge (XIVe-XVe siècles)." În Corinne Péneau (ed.), *Élections et pouvoirs politiques du VIIe au XVIIe siècle*. Pompignac, Éditions Bière, 2008, 63–78.
- Bodogae, Teodor. "De ce nu s-a putut face unirea Bisericilor la Florența? Considerații istorice cu ocazia împlinirii a 500 de ani de la Sinodul unionist de la Florența." *Revista Teologică* 29.7-8 (1939): 295–322.
- Boeck, Elena N. *The Bronze Horseman of Justinian in Constantinople. The Cross-Cultural Biography of a Mediterranean Monument*. Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
- Boicu, Dragoș. "Ascensiunea la tron a lui Teodosie cel Mare și primii ani de domnie. Observații cu privire la războiul dintre romani și goți (378-382)." *Tabor*, anul VI, nr. 9 (2012): 35-46.
- Bouras-Vallianatos, Petros. *Innovation in Byzantine Medicine. The Writings of John Zacharias Aktouarios (c.1275–c.1330)*. Oxford, Oxford University Press, 2020.
- Bréhier, Louis. *Le monde byzantin. Les institutions de l'Empire byzantin*. Paris, Albin Michel, 1970.
- _____. *Civilizația bizantină*, trad. Nicolae Spinescu. București, Editura Științifică, 1994.
- Bremmer, Jan N. "The vision of Constantine." În *Land of Dreams. Greek and Latin Studies in Honour of A. H. M. Kessels*, ed. A. P. M. H. Lardinois. Leiden, Brill, 2006, 57–79.
- Brezeanu, Stelian. *Istoria Imperiului Bizantin*. București, Editura Meronia, 2007.
- Brown, Peter. *The Making of Late Antiquity*. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1978.
- _____. *The World of Late Antiquity: AD 150–750*. New York, Norton, 1989.
- _____. *Întemeierea creștinismului occidental. Triumf și diversitate (200-1000 d. Cr.)*, trad. Hans Neumann. Iași, Editura Polirom, 2000.
- Brubaker, Leslie and John Haldon. *Byzantium in the Iconoclast Era, c. 680–850: A History*. Cambridge, New York, Cambridge University Press, 2011.
- Cameron, Alan. *Circus Factions. Blues and Greens at Rome and Byzantium*. Oxford, Clarendon Press, 1976.
- Cameron, Averil. *Byzantine Matters*. Princeton, N.J., Princeton University Press, 2014.
- _____. *Bizantinii. Stat, religie și viață cotidiană în Imperiul Bizantin*, trad. de Sebastian-Laurențiu Nazăru și Iulian Moga. Iași, Polirom, 2020.
- _____. "The reign of Constantine, A.D. 306–337." În *The Cambridge Ancient History*, ed. Alan Bowman. Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 90–109.
- Cavallo, Guglielmo. *Omni bizantin*, trad. Ion Mircea. Iași, Editura Polirom, 2000.
- Căzan, Florentina. *Cruciadele. Momente de confluență între două civilizații și culturi*. București, Editura Academiei Române, 1990.

- Çelik, Siren. *Manuel II Palaiologos (1350–1425) A Byzantine Emperor in a Time of Tumult*. Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
- Chifăr, Nicolae. *Iconologie și iconoclastm*. Sibiu, Editura Andreiană, 2012.
- . “Formularea și aprobarea Crezului niceean de la Sinodul I Ecumenic.” *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă Patriarhul Justinian* 10 (2010): 113–124.
- Chifăr, Nicolae, Dragoș Boicu (eds.). *Imperiu și sacerdoțiu. Dinamica raporturilor Biserica–Stat în Imperiul Romano-Bizantin (306–867)*. Iași, Editura Doxologia, 2017.
- Chifăr, Nicolae, Daniel Buda (eds.). *Împăratul Constantin cel Mare și viziunea sa asupra vieții sociale, politice, religioase și culturale a Imperiului Roman*. Sibiu: Editura Andreiana, Astra Museum, 2013.
- Chiriac-Dimancea, Nicolae. *Biserica în timpul împăratului roman Iulian Apostatul: (361–363 d. Chr.)*. Pitești: Institutul de Arte Grafice Artistica P. Mitu, 1927.
- Chitwood, Zachary. *Byzantine Legal Culture and the Roman Legal Tradition, 867–1056*. Cambridge, Cambridge University Press, 2017.
- Chouliaras, Alexandros. *The Anthropology of St Gregory Palamas The Image of God, the Spiritual Senses, and the Human Body*. Turnhout, Brepols, 2020.
- Clot, André. *Mahomed al II-lea, cuceritorul Bizanțului*, trad. Șerban Grancea. București, Editura Artemis, 1993.
- Congourdeau, Marie-Hélène. *Les zélotes: une révolte urbaine à Thessalonique au 14ème siècle: le dossier des sources*. Paris, Beauchesne, 2013.
- (ed.). *Thessalonique au temps des Zélotes (1342–1350). Actes de la table ronde organisée dans le cadre du 22e Congrès international des études byzantines, à Sofia, le 25 août 2011*. Paris, ACHCByz, 2014.
- Constantelos, Demetrios J. *Filantropia bizantină și asistența socială*, trad. Florina Georgeta Mureșan. Iași, Editura Doxologia, 2014.
- Constantin Porfirogenetul. *Carte de învățătură pentru fiul său Romanos*, trad. Vasile Grecu. București, Editura Academiei, 1971.
- Constantinides, C. N. *Higher Education in Byzantium in the Thirteenth and Early Fourteenth Centuries (1204–ca. 1310)*. Nicosia, Cyprus Research Centre, 1982.
- Conticello, Carmelo Giuseppe. *La théologie byzantine et sa tradition*, vol. I.1: (VIe–VIIe s.); vol. II: XIIIe–XIXe s. Turnhout, Brepols, 2015, 2012.
- Corcoran, Simon. *The empire of the Tetrarchs: Imperial Pronouncements and Government AD 284–324*. Oxford: Clarendon Press, 1996.
- Coureas, Nicholas. *The Latin Church in Cyprus, 1195–1312*. Aldershot, Ashgate, 1997.
- . *The Latin Church in Cyprus: 1313–1378*. Nicosia, Cyprus Research Centre, 2010.
- Critobul din Imbros. *Din domnia lui Mahomed al II-lea. Anii 1451–1467*, ed. și trad. Vasile Grecu. București, Editura Academiei, 1963.
- Croke, Brian. “Justinian under Justin: Reconfiguring a reign.” *BZ* 100.1 (2007): 13–56.
- Cunningham, Mary. *The Virgin Mary in Byzantium, c.400–1000. Hymns, Homilies and Hagiography*. Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
- Ćurčić, Slobodan, Doula Mouriki (eds.). *The Twilight of Byzantium: Aspects of Cultural and Religious History in the Late Byzantine Empire*. Princeton, Princeton University Press, 1991.
- Dagron, Gilbert. *Naissance d'une capitale: Constantinople et ses institutions de 330 à 451*. Paris, Presses universitaires de France, 1974.
- . *Emperor and Priest. The Imperial Office in Byzantium*. English translation by Jean Birrell. Cambridge, Cambridge University Press, 2003.
- Das Register des Patriarchats von Konstantinopel*, vol. 1: *Edition und Übersetzung aus der Urkunden aus den Jahren 1315–1331*, ed. by Herbert Hunger and Otto Kresten; vol. 2: *Edition und Übersetzung aus der Urkunden aus den Jahren 1337–1350*, ed. by Herbert Hunger, Otto Kresten, Ewald Kisliger, and Carolina Cupane; vol. 3: *Edition und Übersetzung aus der Urkunden aus den Jahren 1350–1363*, ed. by Johannes Koder, Martin Hinterberger, and Otto Kresten. “Corpus Fontium Historiae Byzantinae” 19.1–3. Vienna, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1981, 1995, 2001.
- della Dora, Veronica. *Landscape, Nature, and the Sacred in Byzantium*. Cambridge, Cambridge University Press, 2016.
- Diehl, Charles. *Figuri bizantine*, trad. Ileana Zara, 2 vol. București, Editura pentru Literatură, 1969.
- Dighenis Akritas*, trad. N. Ppintilie, Nikos Gaidagis, prefață și note de Nicolae-Șerban Tanașoca. București, Editura Univers, 1974.
- Domínguez, Óscar Prieto. *Literary Circles in Byzantine Iconoclasm Patrons, Politics and Saints*. Cambridge, Cambridge University Press, 2021.
- Ducas. *Istoria Turco-Bizantină, 1341–1462*, ed. și trad. de Vasile Grecu. București, Editura Academiei, 1958.
- Ducellier, Alain. *Bizantinii: istorie și cultură*, trad. Simona Nicolae. București, Editura Teora, 1997.
- Edwards, Mark. “The beginnings of Christianization.” *The Cambridge Companion to the Age of Constantine*, ed. Noel Lenski. Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 137–158.
- Efthymiadis, Stephanos, ed. *The Ashgate Research Companion to Byzantine Hagiography*. Vol. I: *Periods and Places*. Vol. II: *Genres and Contexts*. Farnham, Ashgate, 2011, 2014.
- Elian, Alexandru. “Legăturile Mitropoliei Ungrovlahiei cu Patriarhia de Constantinopol și cu celelalte biserici ortodoxe (de la întemeiere până la 1800).” În *Bizanțul, Biserica și cultura românească*, ed. de Vasile V. Muntean. Iași, Trinitas, 2003, 141–180.
- Elton, Hugh. *The Roman Empire in Late Antiquity. A Political and Military History*. Cambridge, Cambridge University Press, 2018 (cap. “The reign of Heraclius, 610–641,” 331–350).

- Eusebiu de Cezareea. *Viața împăratului Constantin și alte scrieri*. Părinți și Scriitori Bisericești, SN, vol. 8, Ed. a II-a revăzută și adăugită, studiu introductiv de Emilian Popescu, traducere din limba greacă și note de Radu Alexandrescu. București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2012.
- _____. *Istoria bisericească. Martirii din Palestina*, trad. Teodor Bodogae. Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 13. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1987.
- Flusin, Bernard and Petre Guran (eds.). *L'empereur hagiographe. Culte des saints et monarchie byzantine et post-byzantine*. Bucharest, New Europe College, 2000.
- Gabor, Adrian. *Biserică și Stat în timpul lui Teodosie I cel Mare (379–395)*. București, Editura Bizantină, 2003.
- _____. *Biserica și Statul în primele patru secole*. București: Editura Sophia, 2003.
- Gallina, Mario. *Incoronati da Dio. Per una storia del pensiero politico bizantino*. Rome, Viella, 2016.
- Garland, Lynda. *Împărăteșele Bizanțului. Femeile și puterea în Bizanț între anii 527 și 1204*, trad. Maria Yvonne Băncilă, Damian Alexandru Anfile. București, Editura Nemira, 2014.
- Gastgeber, Christian, Ekaterini Mitsiou, Johannes Preiser-Kapeller, Vratislav Zervan (eds.). *A Companion to the Patriarchate of Constantinople*. Leiden, Brill, 2021.
- Geoffroi de Villehardouin. *Cucerirea Constantinopolului*, trad. Tatiana Ana Fluieraru. Cluj-Napoca, Limes, 2002.
- Georgios Sphrantzes. *Memorii*, ed. Vasile Grecu. București, Editura Academiei, 1966.
- Gerostergios, Asterios. *Iustinian cel Mare. Sfânt și Împărat*, trad. Ovidiu Ioan. București, Editura Sophia, 2004.
- Gibbon, Edward. *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman*, vol. I-III. București, Editura Minerva, 1976; ediție nouă: *Istoria declinului și a prăbușirii Imperiului Roman. O antologie de la apogeul Imperiului până la sfârșitul domniei lui Iustinian*. București: Editura Humanitas, 2018.
- Gouillard, Jean. “Le Synodikon de l’Orthodoxie: édition et commentaire.” *Travaux et Mémoires* 2 (1967): 1–316.
- Grabar, André. *Iconoclasmul bizantin. Dosarul arheologic*, trad. Daniel Barbu. București: Editura Meridiane, 1991.
- Greatrex, Geoffrey. “The Nika Riot: A Reappraisal.” *The Journal of Hellenic Studies* 117 (1997): 60–86.
- Guran, Petre. “Arhitectură sacră și conștiință eclezială oglindite în proiectul noii catedrale patriarhale.” *Tabor*, anul I, nr. 1 (2007): 53–64 (e.g., tradiția bizantină în arhitectură, glosar de cultură vizuală).
- _____. “O teologie politică pentru sfârșitul Imperiului bizantin (secolele XIII–XVI). La originea eclesiologiei moderne.” *Tabor*, anul II, nr. 1 (2008): 57–63.
- Hackel, Sergei (ed.). *The Byzantine Saint*. London, Fellowship of St Alban and St Sergius, 1981.
- Haldon, John. “Greek fire revisited: recent and current research.” În Elizabeth Jeffreys (ed.), *Byzantine Style, Religion and Civilization: In Honour of Sir Stevan Runciman*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 290–325.
- Halkin, François. “Deux vies de S. Maxime le Kausokalybe ermite au Mont Athos (XIVe s).” *Analecta Bollandiana* 54 (1936): 38–112.
- Hinterberger, Martin, Christopher D. Schabel (eds.). *Greeks, Latins, and Intellectual History, 1204–1500*. Leuven: Peeters, 2011.
- Holmes, Catherine. *Basil II and the Governance of Empire (976–1025)*. Oxford, Oxford University Press, 2005.
- _____. “Constantinople in the reign of Basil II.” În Elizabeth Jeffreys (ed.), *Byzantine Style, Religion and Civilization: In Honour of Sir Stevan Runciman*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 326–339.
- Holmes, Catherine, Judith Waring (eds.). *Literacy, Education and Manuscript Transmission in Byzantium and Beyond*. Leiden, Brill, 2002.
- Howard-Johnston, James. *The Last Great War of Antiquity*. Oxford: Oxford University Press, 2021.
- Høgel, Christian. *Symeon Metaphrastes. Rewriting and Canonization*. Copenhagen: Museum Tusculanum Press, 2002.
- Hurbanič, Martin. *The Avar Siege of Constantinople in 626. History and Legend*. Palgrave, Macmillan, 2019.
- Ică, Ioan jr. *Sfântul Grigorie Palama, Tomosuri dogmatice. Viața. Slujba. Scrieri* I. Sibiu: Deisis, 2009.
- _____. “Exegeză, dogmatică și mistică isihastă în teologia taborică a Sfântului Ioan Damaschinul.” *Tabor*, anul I, nr. 5 (2007): 61–77 (traducere a Cuvântului la Schimbarea la Față, BHG 1979).
- _____. “Sfântul Nicolae Cabasila (1322/3–1391/1396). La mântuitoarea Pătimire. Omilie.” *Tabor*, anul II, nr. 1 (2008): 5–12.
- _____. “Teologia taborică a Cuviosului Grigorie Sinaitul și probabila ei iradiere în spațiul românesc.” *Tabor*, anul I, nr. 1 (2007): 11–26 (traducere a Cuvântului la Schimbarea la Față a Domnului nostru Iisus Hristos).
- _____. “Un opuscul inedit al Cuviosului Grigorie Sinaitul Despre Ierarhii, monahism și Liturghie.” *Tabor*, anul I, nr. 2 (2007): 5–13.
- Iorga, Nicolae. *Bizanț după Bizanț*. București: Editura Gramar, 2002.
- _____. *Istoria vieții bizantine. Imperiul și civilizația după izvoare*, trad. Maria Holban. București: Editura Enciclopedică Română, 1974.
- Ivanov, Sergey A. *Holy Fools in Byzantium and Beyond*. Translated into English by Simon Franklin. Oxford, New York: Oxford University Press, 2006.
- James, Liz (ed.). *A Companion to Byzantium*. Malden, MA: Blackwell, 2010.
- Janin, Raymond. *La géographie ecclésiastique de l’empire byzantin*. I: *Le siège de Constantinople et le patriarcat œcuménique*. 3: *Les églises et les monastères*. 2nd edn. Paris: Institut français d’études byzantines, 1969.
- _____. *Les églises et les monastères des grands centres byzantins (Bithynie, Hellespont, Latros, Galèsios, Trébizonde, Athènes, Thessalonique)*. Paris: Institut français d’études byzantines, 1975.
- Kaldellis, Anthony. *Procopius of Caesarea: Tyranny, History, and Philosophy at the End of Antiquity*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004.
- _____. *The New Roman Empire: A History of Byzantium*. Oxford, Oxford University Press, 2024.

- Kaldellis, Anthony, Niketas Siniossoglou (eds.). *The Cambridge Intellectual History of Byzantium*. Cambridge, UK, Cambridge University Press, 2017.
- Kaplan, Michel (ed.). *Monastères, images, pouvoirs et société à Byzance*. Paris, Éditions de la Sorbonne, 2006.
- _____. *Bizanțul*, trad. Ion Doru Brana. București: Editura Nemira, 2010.
- Kotzabassi, Sofia (ed.). *A Companion to the Intellectual Life of the Palaeologan Period*. Leiden, Brill, 2022.
- Krumbacher, Karl. *Geschichte der byzantinsichen Litteratur: Von Justinian bis zum Ende des oströmischen Reiches (527-1453)*, 2. Auflage. Munich, C. H. Beck, 1897.
- Lactantius. *De mortibus persecutorum (Despre morțile persecutorilor)*, trad. Claudiu T. Arieșan. Timișoara: Editura Amarcord, 2000.
- Lançon, Bertrand, Tiphaine Moreau. *Constantin. Un împărat creștin*. București: Editura Basilica, 2013.
- Laonic Chalcocondil. *Expuneri istorice. Creșterea puterii turcești. Căderea împărăției bizantine și alte istorii despre felurite țări și popoare*, trad. Vasile Grecu. București: Editura Academiei, 1958.
- Lauritzen, Frederick, ed. "Michael Psellos (1018-1081)." *Studia Universitatis Babes-Bolyai. Theologia Orthodoxa* 66.1 (2021).
- Le Patriarcat Œcuménique de Constantinople aux XIVe-XVIe Siècles: Rupture et Continuité*. Paris, Centre d'études byzantines, néo-helléniques et sud-est européennes, EHESS, 2007.
- Lemerle, Paul. *Le premier humanisme byzantin. Notes et remarques sur enseignement et culture à Byzance des origines au Xe siècle*. Paris, Presses Universitaires de France, 1971.
- Leonte, Florin. *Imperial Visions of Late Byzantium Manuel II Palaiologos and Rhetoric in Purple*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2020.
- Lidov, Alexei. "A Byzantine Jerusalem: the imperial Pharos Chapel as the Holy Sepulchre." În A. Hoffman and G. Wolf (ed.), *Jerusalem as Narrative space – Erzählraum Jerusalem*. Leiden, Brill, 2012, 63–103.
- Literatura Bizanțului. Studii*. București: Editura Univers, 1971.
- Louth, Andrew. "Photios as a theologian." În Elizabeth Jeffreys (ed.), *Byzantine Style, Religion and Civilization: In Honour of Sir Stevan Runciman*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, 206–223.
- Macrides, Ruth, Joseph A. Munitiz, Dimiter Angelov. *Pseudo-Kodinos and the Constantinopolitan Court: Offices and Ceremonies*. Farnham: Ashgate, 2013.
- Magdalino, Paul. "Observations on the *Nea Ekklesia* of Basil I." *Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik* 37 (1977) 51-64. Retipărit în Paul Magdalino, *Studies on the History and Topography of Medieval Constantinople*. Aldershot, Ashgate, 2007, V.
- _____. "The Byzantine holy man in the twelfth century". În Sergei Hackel (ed.), *The Byzantine Saint*. London, Fellowship of St Alban and St Sergius, 1981, 51–66.
- _____. *The Empire of Manuel I Komnenos, 1143–1180*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- _____. "The year 1000 in Byzantium". În Paul Magdalino (ed.), *Byzantium in the Year 1000*. Leiden, Brill, 2003, 233-270.
- Maguire, Henry (ed.). *Byzantine Court Culture from 829 to 1204*. Washington, D.C.: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 1997.
- Man, Dorel. *Bizantinologie. Tradiția bizantină în spațiul carpato-dunărean. Note de curs*.
- Mango, Cyril. *Byzantium. The Empire of the New Rome*. London, Weidenfeld and Nicholson, 1980.
- _____. *The Art of the Byzantine Empire, 312-1453. Sources and documents*. Toronto, University of Toronto Press, 1986.
- _____. "Constantinople as Theotokoupolis." În Maria Vassilaki (ed.), *Mother of God. Representations of the Virgin in Byzantine Art*. Milan, Skira, 2000, 17-25.
- Manuel Paleologul. *Sfaturi pentru educația împărătească*, ed. și trad. Simona Nicolae, 2015.
- Matthews, John. "The *Notitia Urbis Constantinopolitanae*." În *Two Romes: Rome and Constantinople in Late Antiquity*, ed. Lucy Grig, Gavin Kelly. Oxford, Oxford University Press, 2012, 81-115.
- Mauricius. *Arta militară*, ed. Haralambie Mihăescu. București, Editura Academiei, 1970.
- Mărculeț, Vasile. *Imperiul Bizantin la Dunărea de Jos în secolele X-XII: spațiul carpato-balcanic în politica vest-pontică a Imperiului Bizantin*. Târgu Mureș, 2005.
- Mellas, Andrew. *Liturgy and the Emotions in Byzantium Compunction and Hymnody*. Cambridge, Cambridge University Press, 2020.
- Melvani, Nicholas. "The tombs of the Palaiologan emperors." *Byzantine and Modern Greek Studies* 42.2 (2018): 237–260.
- Messis, Charis. *Les eunuques à Byzance: entre réalité et imaginaire*. Paris, Centre d'études byzantines, néo-helléniques et sud-est européennes, École des hautes études en sciences sociales, 2014.
- Meyendorff, John. *Byzantium and the Rise of Russia: a Study of Byzantino-Russian Relations in the Fourteenth Century*. Cambridge, Cambridge University Press, 1981.
- _____. *Byzantine Hesychasm: Historical, Theological and Social Problems: Collected Studies*. London: Variorum Reprints, 1974. Traducere în limba română de Vasilica Cristea, *Isihasmul bizantin – Probleme istorice, teologice și sociale*. Cluj-Napoca, Renașterea, 2018.
- _____. *Introduction à l'étude de Grégoire Palamas*. Paris: Éditions du Seuil, 1959.
- _____. *O introducere în studiul vieții și operei Sfântului Grigorie Palama*, trad. Măriuca și Adrian Alexandrescu. București, Editura Nemira, 2014.
- Mihail Psellos. *Cronografia*, trad. Radu Alexandrescu, note și introducere de Nicolae-Șerban Tanașoca. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1990; ediție nouă: *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976-1077)*. Iași, Editura Polirom, 1998.

- Miller, David J. D. and Peter Sarris. *The Novels of Justinian. A Complete Annotated English Translation*. Cambridge, New York, Cambridge University Press, 2018.
- Morris, Rosemary. *Monks and Laymen in Byzantium, 843–1118*. Cambridge, UK, Cambridge University Press, 1995.
- Morrisson, Cécile. *Cruciadele*, trad. Răzvan Junescu. București, Editura Meridiane, 1998.
- Mullett, Margaret și Robert G. Ousterhout (eds.). *The Holy Apostles: A Lost Monument, a Forgotten Project, and the Presentness of the Past*. Washington, DC: Dumbarton Oaks Research Library and Collection, 2020.
- Murgescu, Bogdan. “Metodologia cercetării istorice. Prezentare sintetică.” *Studii și articole de istorie* (2002): 107-128.
- Necipoğlu, Nevra. *Byzantium between the Ottomans and the Latins: Politics and Society in the Late Empire*. Cambridge, New York, Cambridge University Press, 2009.
- Nedelcu, Silviu-Constantin. *O scurtă istorie a bibliotecilor bizantine*. București, Lumen, 2020.
- Neville, Leonora. *Guide to Byzantine Historical Writing*. Cambridge, Cambridge University Press, 2018.
- Nicol, Donald M. *The Reluctant Emperor. A Biography of John Cantacuzene, Byzantine Emperor and Monk, c. 1295–1383*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
- . *The Last Centuries of Byzantium, 1261–1453*. 2nd edn. Cambridge, New York, Cambridge University Press, 1993.
- . *Împăratul fără de moarte. Viața și legenda lui Constantin Paleologul, ultimul împărat al romanilor*, trad. Maria Magdalena-Székely, Ștefan S. Gorovei. Iași: Editura Polirom, 2003.
- Nicolae, Simona. *Oglinzi ale principilor în Bizanț*. Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2020.
- Obolensky, Dimitri. *Un Commonwealth medieval: Bizanțul. Europa de Răsărit, 500-1453*, trad. Claudia Dimitriu, postfață de Nicolae-Șerban Tanașoca. București, Editura Corint, 2002.
- Ousterhout, Robert G. *Eastern Medieval Architecture The Building Traditions of Byzantium and Neighboring Lands*. Oxford, Oxford University Press, 2020.
- Papadakis, Aristeides. *Crisis in Byzantium: the Filioque Controversy in the Patriarchate of Gregory II of Cyprus (1283–1289)*. New York, Fordham University Press, 1983.
- Patlagean, Évelyne. *Figures du pouvoir à Byzance (IXe-XIIe siècle)*. Spoleto, Centro italiano di studi sull'alto Medioevo, 2001.
- Peers, Glenn. *Trupuri imateriale. Reprezentări bizantine ale îngerilor*, trad. Maria Yvonne Băncilă, prefață Ștefan-Ionescu Berechet. București: Editura Nemira, 2011.
- Pentcheva, Bissera V. *Icons and Power: The Mother of God in Byzantium*. University Park, PA, Pennsylvania State University Press, 2006.
- Pino, Tikhon și Mihail Mitrea (eds.). *Hesychasm: Theology and Praxis from Late Byzantium to Modernity = SUBBTO 67.2*. Cluj-Napoca, 2022.
- Pippidi, Andrei. *Andrei, Tradiția politică bizantină în Țările române în secolele XVI-XVIII*. București, Editura Academiei, 1983; ediție revăzută și adăugită, București, Editura Corint, 2001.
- Popescu, Emilian, Mihai Ovidiu Cătoi (eds.). *Cruce și misiune. Sfinții Împărați Constantin și Elena, promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii*, vol. I. București, Editura Basilica, 2013.
- Popescu, Emilian, Viorel Ioniță (eds.). *Cruce și misiune. Sfinții Împărați Constantin și Elena, promotori ai libertății religioase și apărători ai Bisericii*, vol. II. București, Editura Basilica, 2013.
- Procopius de Cezareea. *Războiul cu goții*, trad. Haralambie Mihăescu. București, Editura Academiei, 1963.
- . *Istoria Secretă*, ediție critică, traducere și introducere de Haralambie Mihăescu. București, Editura Academiei, 1978.
- Rămureanu, Ioan. “Sinodul al II-lea Ecumenic de la Constantinopol (381) – 1600 de ani de la întrunirea lui.” *Studii Teologice* 33.3 (1981): 285-336.
- . “Sinodul I Ecumenic de la Niceea de la 325. Condamnarea ereziei lui Arie. Simbolul Niceean.” *Studii Teologice* 29.1-2 (1977): 15-61.
- . *Persecuția împăratului Iulian Apostatul împotriva creștinismului*. Sibiu/București: Anastasia, 2009.
- Rigo, Antonio (ed.). *Gregorio Palamas e oltre. Studi e documenti sulle controversie teologiche del XIV secolo bizantino*. Florence, Leo S. Olschki, 2004.
- Robert de Clari. *Cucerirea Constantinopolului*, trad. Tatiana Ana Fluieraru. Cluj-Napoca, Editura Limes, 2003.
- Runciman, Steven. *Teocrația bizantină*, trad. Vasile Adrian Carabă. București, Editura Nemira, 2012.
- . *Căderea Constantinopolului, 1453*, trad. Alexandru Elian. București, Editura Științifică, 1971; București, Editura Enciclopedică, 1991; București, Editura Nemira, 2011.
- . *Vecerniile siciliene. O istorie a lumii mediteraneene spre sfârșitul secolului al XIII-lea*, trad. Mihai Moroiu. București, Editura Enciclopedică, 1993; ediție nouă, București, Editura Nemira, 2011.
- . *Istoria cruciadelor*, vol. I-III, trad. Maria Pakucs-Wilcocks, Ovidiu Cristea, Marian Coman. București, Editura Nemira, 2015.
- Russell, Norman. *Gregory Palamas The Hesychast Controversy and the Debate with Islam*. Liverpool, Liverpool University Press, 2020.
- Sf. Grigorie de Nazianz. *Împotriva lui Iulian Apostatul: Cuvântul 4*. București: Sophia, 2018.
- Sf. Ioan Damaschin. *Cultul sfințelor icoane. Cele trei tratate contra iconoclaștilor*, trad. Dumitru Fecioru. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1998.
- Sf. Teofan Mărturisitorul. *Cronografia*, trad. Mihai Țipău. Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 7. București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2012.
- Sfântul Maxim Mărturisitorul și tovarășii săi întru martiriu: papa Martin, Anastasie Monahul, Anastasie Apocrisiarul. „Vieți” — actele procesului — documentele exilului*, prezentare și traducere de diac. Ioan I. Ică jr. Sibiu, Editura Deisis, 2004.
- Shea, Jonathan. *Politics and Government in Byzantium The Rise and Fall of the Bureaucrats*. London, Tauris, 2020.

- Shepard, Jonathan (ed.). *The Cambridge history of the Byzantine Empire, c. 500–1492*. Cambridge, UK, Cambridge University Press, 2008.
- Spalding-Stracey, Gillian. *The Cross in the Visual Culture of Late Antique Egypt*. Leiden, Brill, 2020.
- Sophoulis, Panos. *Banditry in the Medieval Balkans, 800-1500*. London, Palgrave Macmillan, 2020.
- Stăniloae, Dumitru. *Viața și învățătura sfântului Grigorie Palama*. Sibiu, 1938.
- Stephenson, Paul (ed.). *The Byzantine World*. London, Routledge, 2010.
- Synaxarium ecclesiae Constantinopolitanae e codice Sirmondiano, nunc Berolinensi, adiectis synaxariis selectis: Propylaeum ad Acta Sanctorum Novembris*, ed. by Hippolyte Delehaye. Brussels, Socios Bollandianos, 1902.
- Șerbănescu, Florin, Bogdan Tătaru-Cazaban (eds.). *Ctitoriile Sfinților Împărați Constantin și Elena în Răsărit și Apus*. București, Editura Basilica, 2013.
- Tachiaos, A. E. *Sfinții Chiril și Metodie și culturalizarea slavilor*, trad. Constantin Făgețan. București, Editura Sophia, 2002.
- Talbot, Alice-Mary. *Varieties of Monastic Experience in Byzantium, 800–1453*. Notre Dame, Indiana, University of Notre Dame Press, 2019. Trad. rom. Mihail Mitrea. Iași, Editura Doxologia, 2024.
- Tanașoca, Nicolae-Șerban. *Creație și tradiție literară bizantină: studii și texte*. București, Editura Unarte, 2009.
- _____. “Sfaturile Diaconului Agapet pentru Împăratul Justinian.” *Tabor*, anul II, nr. 3 (2008): 5-15.
- _____. “Sfaturile Împăratului Vasile Macedoneanul pentru fiul său Leon.” *Tabor*, anul II, nr. 5 (2008): 5-19.
- Tătaru-Cazaban, Bogdan, Miruna Tătaru-Cazaban. “Cultură creștină și teologie politică. Polemica împotriva împăratului Iulian la Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Chiril al Alexandriei.” În *Grigorie de Nazianz – Chiril al Alexandriei, Cuvântarea a IV-a, Cuvântarea a V-a, Împotriva lui Iulian (I-II)*, traducere de Anamaria Irina Stoica, ediție îngrijită de Adrian Muraru, col. Tradiția creștină. Polirom, Iași, 2020, pp. 19-75.
- Teofilact Simocata. *Istorie bizantină. Domnia împăratului Mauricius (582–602)*, trad. Haralambie Mihăescu. București, Editura Academiei, 1985.
- Teoteoi, Tudor. “La conception de Jean VI Cantacuzène sur l’État byzantin vue principalement à la lumière de son *Histoire*.” *Revue des études sud-est européennes* 13.2 (1975): 167-185.
- _____. “Empire et sacerdoce à Byzance au temps des Paléologues.” *Revue des études sud-est européennes* 33.1-2 (1995): 121-132.
- _____. *Byzantina et Daco-romana. Studii de istorie și civilizație bizantină și românească medievală*. București, Omnia, 2008.
- _____. *Bizanț, Romanitate Orientală și Români în Evul Mediu*. București, Editura Academiei Române, 2020.
- The Oxford Dictionary of Byzantium*, ed. A. Kazhdan et al. New York–Oxford, 1991.
- The Oxford Handbook of Byzantine Studies*, ed. E. Jeffreys, J. Haldon, and R. Cormack. Oxford, Oxford University Press, 2008.
- Theodorescu, Răzvan. *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești: secolele X-XIV*. București, Editura Academiei, 1974.
- Timotin, Andrei. *Visions, prophéties et pouvoir à Byzance. Étude sur l’hagiographie méso-byzantine (IXe-XIe siècles)*. Paris, Centre d’études byzantines, néo-helleniques et sud-est européennes, École des Hautes Études en Sciences Sociales, 2010.
- Treadgold, Warren. *O istorie a statului și societății bizantine*, 2 vol., trad. Mihai-Eugen Avădanei. Iași, Editura Institutul European, 2004.
- _____. *Bizanțul și armata sa, 284-1081*, trad. Anda-Elena și Bogdan-Petru Maleon. Iași, Editura Speculum, 2012.
- Tudorie, Alexandru-Ionuț, Adrian Carabă (eds.). *Dinamica vieții intelectuale în Bizanțul Paleologilor (1261–1453) sub influența polemicii*. București, Editura Universității din București, 2014.
- Tudorie, Ionuț-Alexandru. “Schisma arsenită (1265-1310): între *akribeia* și *oikonomia*.” *Tabor*, anul III, nr. 11 (2010): 23-49.
- Vanca, Dumitru, Mark Cherry, Alin Albu (eds.). *The Church-State Relationship: From Constantine the Great to Post-Maastricht Europe*, 2 vols. Alba-Iulia: Reîntregirea, 2013.
- Vapheïades, Konstantinos M. “Reassessing a Late Byzantine masterpiece: the Deesis mosaic in the Hagia Sophia of Constantinople.” *Byzantine and Modern Greek Studies* 45.2 (2021): 166–183.
- Vasiliev, Alexander A. *Istoria Imperiului Bizantin*, traducere și note de Ionuț-Alexandru Tudorie, Vasile-Adrian Carabă, Sebastian-Laurențiu Nazăru. Iași, Polirom, 2010.
- Wortley, John. “Iconoclasm and Leipsanoclasm: Leo III, Constantine V and the relics.” *Byzantinische Forschungen* 8 (1982): 253–79; retipărit în *idem, Studies on the Cult of Relics in Byzantium up to 1204*. Farnham; Burlington, Vt.: Ashgate, 2009, VII.

Instrumenta (selecție)

DOML	<i>Dumbarton Oaks Medieval Library</i>
ODB	<i>The Oxford Dictionary of Byzantium</i>
PBW	<i>Prosopography of the Byzantine World</i> (AD 1025–1180/1204), https://pbw2016.kdl.kcl.ac.uk/
PLP	<i>Prosopographisches Lexikon der Palaiologenzeit</i>
PLRE	<i>Prosopography of the Later Roman Empire</i> (vol. 1 = AD 260–395; vol. 2 = AD 395–527; vol. 3 = 527–641)
PmbZ	<i>Prosopographie der mittelbyzantinische Zeit</i>
TLG	<i>Thesaurus Linguae Graecae</i> , http://stephanus.tlg.uci.edu/
TTB	<i>Translated Texts for Byzantinists</i>
TTH	<i>Translated Texts for Historians</i>

Jurnale dedicate studiilor bizantine		
AB	<i>Analecta Bollandiana</i>	
B	<i>Byzantion</i>	
BMGS	<i>Byzantine and Modern Greek Studies</i>	
Bsl	<i>Byzantinoslavica</i>	
ByzRev	<i>The Byzantine Review</i>	
ByzSt	<i>Byzantine Studies/Études byzantines</i>	
BZ	<i>Byzantinische Zeitschrift</i>	
DOP	<i>Dumbarton Oaks Papers</i>	
EBPB	<i>Études byzantines post-byzantines</i>	
GRBS	<i>Greek, Roman, and Byzantine Studies</i>	
JÖB	<i>Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik</i>	
MedSt	<i>Mediaeval Studies</i>	
OKS	<i>Ostkirchliche Studien</i>	
PBR	<i>Patristic and Byzantine Review</i>	
REB	<i>Revue des études byzantines</i>	
RESEE	<i>Revue des études sud-est européennes</i>	
RSBS	<i>Rivista di studi bizantini e slavi</i>	
SBN	<i>Studi bizantini e neoellenici</i>	
SBNG	<i>Studi bizantini e neogreci</i>	
SOsl	<i>Symbolae Osloenses</i>	
VizVrem	<i>Vizantiiskii vremennik</i>	
ZRVI	<i>Zbornik radova Vizantološkog instituta</i>	
8.2 Seminar / laborator		Metode de predare - învățare
1. <i>Prolegomena</i> . Prezentarea teme seminar și stabilirea calendarului prezentărilor		conversația, învățarea prin descoperire
2. Arcul și colosul lui Constantin (Roma). Constantin cel Mare și Biserica. Arianismul și Sinodul de la Niceea I. Jan Bremmer, “The vision of Constantine”		conversația, învățarea prin descoperire
3. Surse narative despre Constantin cel Mare: a. Constantinul lui Eusebiu de Cezareea (<i>Istoria bisericească, Vita Constantini</i>), b. Constantinul lui Lactanțiu (<i>Despre moartea persecutorilor</i>), c. Constantinul lui Zosimus (<i>Historia nova</i>)		conversația, învățarea prin descoperire
4. Constantin și scrierile sale. Averil Cameron, “The reign of Constantine, A.D. 306–337”		conversația, învățarea prin descoperire
5. Iulian Apostatul, <i>Misopogon</i> . Bătălia de la Adrianopol. <i>Vita Antonii</i> – model hagiografic		conversația, învățarea prin descoperire
6. Distrugerea Serapeumului din Alexandria. Obeliscul lui Teodosie I. Teodosie I și Sinodul de la Constantinopol I. <i>Völkerwanderung</i> în secolul al IV-lea: migrații și invazii. Alaric I și asediarea Romei		conversația, învățarea prin descoperire
7. Zidurile lui Teodosie al II-lea. <i>Codex Theodosianus. Notitia Urbis Constantinopolitanae</i> . Sabia Calcedonului. Teodoric și Basilica Sfântul Apolinarie Nuovo (Ravenna)		conversația, învățarea prin descoperire
8. Portrete imperiale (Iustinian I și Teodora) în mozaic, San Vitale (Ravenna). Procopius de Cezareea, <i>Războiul cu goții</i> . Un Iustinian I demonizat: Procopius de Cezareea, <i>Istoria secretă. Codex Iustinianus</i>		conversația, învățarea prin descoperire
9. Iustinian I și Ortodoxia (Constantinopol II). Anthemios din Tralles și Isidor din Milet. Un Nou Templu în Constantinopol: Biserica Sf. Muc. Polieuct (Iustinian vs. Anicia Iuliana)		conversația, învățarea prin descoperire
10. Sfaturile Diaconului Agapet pentru Împăratul Iustinian. Împărăteasa Teodora pe coridoarele puterii. Ciuma bubonică. Exarhatele de Ravenna (584) și Cartagina (591)		conversația, învățarea prin descoperire
11. Papa Grigorie I cel Mare (Dialogul) și Împăratul Mauricius. Împăratul Mauricius, <i>Arta militară (Strategikon)</i> . Teofilact Simocata, <i>Istorie bizantină</i> . Revolta din 602		conversația, învățarea prin descoperire
12. Avari (slavi, perși) <i>ante portas</i> : primul mare asediu al Constantinopolului (626). Focul grecesc. Maica Domnului, protectoare a Constantinopolului		conversația, învățarea prin descoperire

13. Misiunile și campaniile lui Mahomed. Cucerirea Ierusalimului de către arabi. Bătălia de la Yarmuk. Sistemul themelor	conversația, învățarea prin descoperire	
14. Sinodul de la Constantinopol III. Procesul Sfântului Maxim Mărturisitorul. Miracolele Sfântului Artemie și practica incubăției în Bizanț	conversația, învățarea prin descoperire	
* Poster figuri/surse bizantine (cf. modele https://www.fiverr.com/arsyavisual/make-a-clean-scientific-poster-design-for-your-conference) Posterul trebuie să conțină cel puțin următoarele elemente: 1. repere biografice (scurt CV) + contextul geopolitic; 2. operă (selecție); 3. manuscrise, ediții critice, traduceri moderne; 4. recomandări bibliografice (state-of-the-art) <i>Figuri (surse) bizantine (recomandări):</i> Eusebiu de Cezareea, Lactanțiu, Cosmas Indicopleustes, Ioan Malalas, Ioan de Efes, Leonțiu de Bizanț, Procopie de Cezareea, Ioan Scărarul, Ioan Moschos, Roman Melodul, Paul Silențiarul, Teofilact Simocata, Cronica Pascală, Codex Theodosianus, Codex Iustinianus, Socrate din Constantinopol, Sozomen, Agathias Scolasticul, Evagrie Scolasticul, Ioan Lidianul, Menander Protector, Maxim Mărturisitorul, Papa Martin I		

9. Evaluare

Tip activitate	9.1 Criterii de evaluare ⁴	9.2 Metode de evaluare ⁵	9.3 Pondere din nota finală
9.4 Curs	Însușirea temelor tratate la curs și seminar	Examen condiționat de: 1. prezența la curs în proporție de 75%; 2. prezentarea lucrării de seminar	50%
9.5 Seminar/laborator	Coerența în abordarea tematică, originalitate, calitatea argumentării, exprimare coerentă și sintetică.	Prezentare orală (PPT sau poster) și evaluare lucrare seminar	30%
	Capacitatea analitică, sintetică și critică. Parcurgerea bibliografiei	Participare activă, răspunsuri la întrebări,	20%
9.6 Standard minim de promovare			
50% rezultat după însumarea punctelor ponderate conform pct. 10.3			

10. Etichete ODD (Obiective de Dezvoltare Durabilă / Sustainable Development Goals)⁶

 Eticheta generală pentru Dezvoltare durabilă								
1 FĂRĂ SĂRĂCIE	2 FOAMETE „ZERO”	3 SĂNĂTATE ȘI BUNĂSTĂRE	4 EDUCATIE DE CALITATE	5 EGALITATE DE GEN	6 APĂ CURATĂ ȘI SANITATIE	7 ENERGIE CURATĂ ȘI LA PREȚURI ACSESIBILE	8 MUNCĂ DECENTĂ ȘI CREȘTERE ECONOMICĂ	9 INDUSTRIE, INOVAȚIE ȘI INFRASTRUCTURĂ
								
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

⁴ Criteriile de evaluare trebuie să reflecte direct rezultatele învățării vizate la nivel de program de studii, respectiv la nivel de disciplină. Mai concret, se evaluează achizițiile de învățare menționate în rezultatele anticipate ale învățării.

⁵ Se recomandă stabilirea atât a metodelor de evaluare finală, cât și a strategiei de evaluare pe parcurs.

⁶ Selectați o singură etichetă, cea care, în conformitate cu [Procedura de aplicare a etichetelor ODD în procesul academic](#), se potrivește cel mai bine disciplinei. Dacă disciplina tratează tema dezvoltării durabile la modul general (de ex. prin prezentarea/introducerea cadrului general al dezvoltării durabile etc.) atunci se poate alocă eticheta generală de Dezvoltare Durabilă. Dacă niciuna dintre etichete nu descrie disciplina, selectați ultima opțiune: „Nu se aplică nici o etichetă”.

10 INEGALITĂȚI REDUSE 	11 ORASE ȘI COMUNITĂȚI DURABILE 	12 CONSUM ȘI PRODUCȚIE RESPONSABILĂ 	13 ACȚIUNE CLIMATICĂ 	14 VIAȚĂ ACVATICĂ 	15 VIAȚĂ TERESTRĂ 	16 PACE, JUSTITIE ȘI INSTITUȚII EFICIENTE 	17 PARTENERIATE PENTRU REALIZAREA OBIECTIVELOR 	Nu se aplică nici o etichetă
								

Data completării:

20.06.2026

Semnătura titularului de curs

J. Mitrea

Semnătura titularului de seminar

J. Mitrea

Data avizării în departament

20.07.2026

Semnătura directorului de departament

Dr. C. Anghel